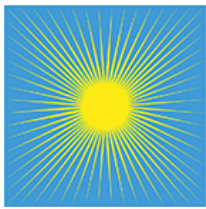

Середа, Липень 27, 2022

Recent posts

«Єдинородність» як духовна несвобода

СЛОВО

Просвіти

PDF-АРХІВ

АНОНСИ

БІБЛІОТЕКА СП

МАПА СП

ПРО НАС

РЕДАКЦІЯ

Чинники національної ідентичности

📅 21.02.2019 👤 slovo

Олександр ПОНОМАРІВ,
доктор філологічних наук, професор

Останнє число

«Єдинородність» як духовна
несвобода

«Колядка для сопілки з оркестром»

Український «Щедрик»: для Нас і для
Світу

Який він – типовий європеєць?

Чому все-таки необхідно
перейменувати Первомайськ, або
Кілька слів про марксизм і питання
мовознавства

Кріпак і вільний

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН

“Жіноча справа” Незабуті історії
учасниць підпілля ОУН станиці села
Кордишів на Шумщині

“Гроно калини на долоні”

Дякуємо нашим авторам, читачам,
передплатникам, просвітянам, які
жертвно підтримують тижневик
“Слово Просвіти”, ділячись з нами
своїми коштами. Багато з них
роблять це постійно. Доземний Вам
уклін!

Письменник Іван Огієнко

Історію села Чернечий Яр написав
його талановитий син

І знову перемога

Третій випуск “Балтського кола”

Христина ФЕДОРАК: “У кожній ролі
шукаю свою органіку”

Пісні та доля Івана Миколайчука

Різдвяна подорож із бандурою

Художники святкують

Націєкультурність: спроби ревізії

Звернення до наших читачів,
передплатників, просвітян

Поміж кількох значень запозиченого з латинської мови слова деградація (degradatio) є такі: занепад, утрата якихось властивостей, цінних якостей. Коли об'єднати всі ці риси, то можна сказати, що йдеться про втрату частиною українців національної ідентичності. Адже національна ідентичність (тотожність) — це здатність сприймати себе належним до певної історичної спільноти людей з характерними етнічними ознаками, зумовленими особливостями економічного й культурного розвитку, спільністю території, мови, побуту, традицій і звичаїв з відображенням цих чинників на суспільній психології.

Національна ідентичність ґрунтується на національній пам'яті, національній безпеці, національній свідомості, на патріотизмі.

Коли нація зберігає всі ці риси, їй не загрожує винародовлення, хоч би яких випробувань їй судилося зазнавати. Французький просвітник і філософ XVIII століття Жан-Жак Руссо, коментуючи третій поділ Польщі, сказав: “Хай хоч що трапиться з тією країною, Польща не зникне з мапи світу, бо поляки знайшли для вітчизни надійну схованку — свої серця. Допоки лишатиметься хоч один поляк, буде й Польща”. У цій своїй характеристиці філософ мав на оці всіх поляків. Чи міг би він сказати так про всіх українців? На жаль, ні, хоч маємо багато великих представників нашої нації. У чому відмінність між Польщею й Україною?

Тут згадуються слова Євгена Маланюка: “Коли чую цей вислів українська література (можна додати історія, культура. — О. П.), мене завше проймає складне й тривожне почуття. Дивне видовище. Кілька самотніх обелісків і — пустеля навкруги, ряд різновіддалених колон і — ані натяку на будівлю”. У поляків такої пустелі між обелісками немає. На це є чимало причин. Польщу, як відомо, так само як і Україну, ділили між собою різні держави, але полякам ніколи не відмовляли в існуванні як окремій нації. Польщу не заселяли представниками інших етносів у такій кількості, як Україну. А в нас цей процес, розпочавшись від царювання Катерини II, яка роздавала українські землі московським поміщикам з наступним заселенням їх кріпаками з Московщини, особливо інтенсивно тривав у колишньому Радянському Союзі. Унаслідок цього російська діаспора в Україні від 1926 до 1989 року збільшилася в п'ять разів.

Жодній слов'янській мові, навіть білоруській (хоч у Білорусі справи з мовою ще гірші, ніж у нас) не відмовляли в праві на існування, а про нашу мову казали, начебто її не було, немає й бути не може. Таке було в імперії не лише царських, а й радянських часів. Відмінність полягала в тому, що за царату тиск на українську мову був тільки зовнішній (укази, накази, циркуляри про її заборону), а в радянський період нам уже почали вказувати, як потрібно писати, які слова вживати, а яких зась! Попри те, що українська мова має яскраво виражене національне обличчя, московські шовіністи називали її діалектом. Скажімо, чеська й словацька мови набагато ближчі між собою, ніж українська й російська, але чехи ніколи не казали, що немає словацької мови.

У зросійщених промислових містах Півдня та Сходу України українськомовне населення почувало себе досить незатишно, тому переходило на місцеву російську мову (звичайно, далеко від справжньої російської). Серед російськомовного населення дві третини етнічних українців. Багато з них хотіли б самі або щоб хоч їхні діти повернулися до української мови. Незалежна Українська держава мусить не словами, а справами рішуче повертати українській мові її законних прав на своїй споконвічній землі.

Натомість українців довго спантеличувало підкинута з Кремля гасло “Єдина країна — Единая страна”, що його після Революції гідності розклеїли були по всій Україні, запроваджуючи двомовність на державному рівні. Разом із мовним законом Ківалова-Колісниченка це гасло зводило нанівець статтю 10 Конституції України та Ухвалу Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року. Чому ж той антиукраїнський закон так довго діяв?

Виявляється, для цього були “підстави”. Нещодавно в “Українській правді” опубліковано розмірковування генерального директора Київського міжнародного інституту соціології Володимира Паніотта (за сумісництвом професора Києво-Могилянської академії), де читаємо таке: “Вибори, закон про мову і Томос в один рік можуть дуже розхитати суспільство”. А ще: “На початку 2014 року скасування закону Ківалова-Колісниченка було злочинно невчасним... Коли закон скасували, ми,

«Краса у дзеркалах буття...»

Святою справою окрилені

Радила раду Рада

Вийшла книга Святослава
Васильчука «Із славетного роду
Руданських-Боржковських»

Завітав Миколай

Право слідування як гарантія захисту
авторського права

Ще три Загулівські лавреати

Ословленого світу таїна

“Свіжим оком: Шевченко для
сучасного читача” Володимира
Діброви

Як вигинається воєнне коло

соціологи, були шоковані... Томос — це дуже ризикований крок”. Далі не цитуватиму цих майже путінських сентенцій. Оце таких соціологів маємо. Через такі рекомендації досі не підписано Закон про мову.

Тим часом від багатьох політиків та інших публічних людей різного ґатунку можна почути твердження про те, що “Україна багатонаціональна країна” і тому не можна обстоювати єдину державну мову. Насправді для таких заяв немає жодних підстав, бо за переписом 2001 року етнічні українці становлять майже 80% населення, отже, Україна моноетнічна країна. Що ж до інших народів, то за “Етнографічним довідником” (К., 1996) в Україні справді є представники багатьох національних меншин. Проте в цю кількість увходять, наприклад, чукчі — 22 особи, ульчі — 13 осіб, талиші — 11 осіб, тофолари — 3 особи, енці — 1 особа. То хіба ж є підстави вважати Україну за багатонаціональну державу?

Дуже багато розмов ведуть про мовні квоти. Особисто я не бачу жодних квот. На радіо й телебаченні українською мовою користуються тільки ведучі. А різні соціологи, політологи, дієтологи, проктологи, консультанти, радники й порадики віддають перевагу мові країни-агресора. Таке неможливо було навіть у радянській Україні. Потужним осередком українськості тоді була оперова сцена, починаючи від 1926 року, коли постановою Раднаркому УСРР Київську, Харківську та Одеську опери переведено на українськомовний режим. Це було одним із виявів політики українізації. Лібрета світової оперної класики перекладали видатні діячі української літератури, глибокі знавці рідної та чужих мов, добре обізнані з тонкощами музичного мистецтва: Людмила Старицька-Черняхівська, Максим Рильський, Микола Бажан, Павло Тичина, Микола Вороний, Микола Лукаш, Борис Тен, Діодор Бобир, Євген Дроб'язко.

Українська мова на оперовій сцені України залишалася навіть тоді, коли інші складники політики українізації були жорстко знищені. Була спроба зросійщити ситуацію 1939 року, але Максим Рильський, наражаючись на неабияку небезпеку, звернувся з листом до тодішнього комуністичного керівника України Микити Хрущова й переконав його дати спокій українськомовній опері. Про це добре написав у статті “Історія українськомовної опери” Максим Стріха (Дзеркало тижня. — 9.02—15.02. 2019, вип. 5).

Не вкладається в голову той факт, що українську мову з оперової сцени вигнано вже в незалежній Україні. Підставою стало фальшиве гасло “світової практики виконання опер мовою оригіналу”. Така практика має подвійний характер. З одного боку, це комерція. Співакам легше вивчити всі партії, скажімо, італійських опер італійською мовою і співати їх у всіх країнах. Не всі ж співаки такі, як видатний російський тенор Леонід Собінов, що гастролював в Україні в 1926—27 роках і виконував партії Ленського й Лоєнґрина українською мовою та ще й захоплювався її мелодійністю й музичністю. Другий складник “світової” практики мистецький. Видатні композитори світу вважали, що опери мають іти мовою тієї країни, де їх ставлять. Італієць Джузеппе Верді й німець Рихард Вагнер самі перекладали лібрета своїх опер французькою мовою, аби вони йшли у Франції. Дмитро Шостакович вітав український переклад його “Катерини Ізмайлової” (1974 рік), яким захоплювався. Але українці не почули цього перекладу, бо театр їхав на гастролі за кордон і артисти враз перевчили арії російською мовою. Коли сидить зала і не розуміє, про що співають (табля тільки відвертає увагу від сприймання твору), потерпає якість співпереживання з персонажами опери. Зігноровано думку Максима Рильського про те, що “співак (а з ним і слухач. — О. П.)

повинен до дна відчувати і до дна розуміти, що він співає”.

Величезний складник української культури, в який вкладали хист і душу перекладачі та виконавці творів світової оперової класики, в кращому разі тепер перебуває в архівах, а то й десь на смітниках. І хто ж це зробив? Пора назвати героїв. Керували Київською оперою під час витіснення з неї української мови народний артист СРСР Анатолій Мокренко та Петро Чуприна (який керує досі). Аж кортить запитати, невже ці двоє панів мають більшу вагу в оперовому світі, ніж згадані великі композитори й перекладачі? Як можна було наважитися на таке? Наважилися й ніяк не каються, бо останню оперу, що йшла в українському перекладі Максима Рильського, “Севільський цирульник” Джоаккіно Россіні, нещодавно вилучено з репертуару. Вбито останній цвях у домовину українізації. Те, чого не доробили більшовики в сумновідомі 30-ті роки минулого століття, довершили українці в першій чверті

століття двадцять першого. Чи сприяє це зміцненню української ідентичності? Запитання риторичне.

Запевнення керівників держави в тому, що в нас єдина державна мова — українська, мають бути підтверджені справами, “твердою політикою на українізацію без будь-якої двомовности”, — як писала в “Слові Просвіти” ще 2004 року голова Маріупольського Союзу українок Ірина Молчанова. Досить спекулювати розмовами про російськомовних патріотів України. Такі люди справді є, але якщо вони патріоти, хай активізують у своєму вжиткові українську мову. Доречно згадати тут слова народженого у Петербурзі видатного вченого, першого президента Академії наук України Володимира Вернадського: “Я не можу погодитися з поглядом тих, хто, залишаючись українцем, приймає російську мову й російську культуру як рідну”. Що більше держава дбає про свою мову, то менше в її мовні справи втручаються ближчі й далші родичі та сусіди. З приводу мови поляки мали претензії до Литви, а угорці до Словаччини, але Литва й Словаччина поставили своїх сусідів на місце.

Наслідуймо такі приклади!

Скільки вже говорено про міністра внутрішніх справ А. Авакова, який майже не користується в своїх виступах українською мовою. Або він неспроможний її вивчити, або не вважає нас вартими того, щоб знати нашу мову. І в першому, і в другому випадку та ще й на тлі численних проколів у роботі він нам не підходить, бо подає кепський приклад для своїх підлеглих. Важко уявити, щоб міністр внутрішніх справ Чехії розмовляв німецькою мовою, а міністр внутрішніх справ Франції — італійською. Такий міністр аж ніяк не сприяє піднесенню престижу української мови. Відомо, що в усі часи завойовники прагнули підкорити народи не тільки силою. Вони використовували для цього різні способи, зокрема вживали заходів, щоб завойовані народи добровільно відмовлялися від свого, щоб чуже органічно входило в їхнє єство, а своє ставало набутком чужинців. Це вже вищий ступінь асиміляції — самоасиміляція. Маємо численні приклади такої самоасиміляції. Співачка з чудовим голосом, народжена на Черкащині, вихованка незабутньої Діяни Петриненко Людмила Монастирська для телебачення дає інтерв'ю поганенькою російською мовою й, очевидно, вважає це за нормальне явище. На телебаченні якось транслювали концерт із Вільнюса. Литовські друзі організували той концерт, аби зібрати кошти для України, що потерпає від російської агресії. У Вільнюсі ведучі зверталися до публіки литовською мовою, а для українських глядачів давали синхронний переклад українською. В українській студії українською мовою говорив лише Посол Литовської Республіки в Україні, решта — російською. Так само було 2012 року, коли на нашому телебаченні обговорювали наслідки світової футбольної першости. Тоді в студії українську мову можна було почути тільки від Посла Польщі в Україні. Усі інші розмовляли російською. Не знаю, як кому, а мені було дуже соромно.

Радіоканал “Культура”, крім усього іншого, має бути зразком високої культури мови. Однак там, приміром, виступають хлопці з програмою “Гусь”. Коли їм телефонують слухачі й запитують, чи не можна це назвати українським словом, ті відповідають, що ця суржикова назва є засобом гумору і взагалі “звичайні українці розмовляють суржиком”. Постає запитання, хто таких допускає на радіо? Раніше їх в етері й близько не було. Звичайний, тобто нормальний українець розмовляє українською мовою, а суржик — це хвороба мови, неконтрольована суміш українських та російських слів. Він виник тоді, коли українці приїздили з сіл до зросійщених міст і, не володіючи російською мовою, силкувалися нею розмовляти. З суржиком потрібно боротися, а не пропагувати його на радіо. Що ж до гумору, то можна згадати відомого майстра художнього слова, одесита Андрія Сову, який у своєму гуморі не вдавався до суржику і мав великий успіх у публіки.

Шокує рівень ерудиції працівників українського радіоетеру. Одна не знає наголосів у прізвищах відомих українців, друга не має уявлення про легендарних засновників Києва і думає, що на Подолі є вулиця не ХорИва (одного з братів), а якогось Хоріва. Представниця співочої родини розповідає, що співає кількома мовами світу, серед них і мовою хінді, хоч ту мову (про що пишуть усі довідники) зємо гінді. Більшість тих, хто виступає в етері й на телеекрані, жодних порадників та посібників з культури мови не читає. В тієї представниці співочої родини батько не татусь, а папочка, онука не Ганнуся, а Анічка.

Однією з ознак деградації є те, що українці почали соромитися власних форм

християнських імен. Якщо раніше в нас були Олени (Пчілка, Теліга), Ганни (Барвінок, Борисоглібська, Затиркевич-Карпинська), Христини (Алчевські — мати, педагог і дочка, українська поетка), Данили (Галицький — князь, Лідер — художник театру), Євгени (Гребінка, Чикаленко, Плужник), Кирили (Розумовський — гетьман, Стеценко — композитор), Пилипи (Орлик, Козицький), то тепер досить поширені форми Альона, Анна, Крістіна, Євгеній, Данііл, Філіп, Кіріл (чи не на честь московського попа?) тощо.

Хоч притомні батьки ще й тепер називають дітей по-українському: Ганна Гаврилець (відома композиторка), Кирило Карабиць (диригент), Євген Дикий (молодий талановитий біолог і громадський діяч), Пилип Селігей (відомий молодий мовознавець).

В Україні тепер іде підготовка до виборів Президента. У цій кампанії, як завжди, претенденти на найвищу посаду в державі дають багато обіцянок, більшість яких не тримається купи. Але мене найбільше зацікавив кандидат у президенти Володимир Зеленський, який називає себе клоуном. Багато що в його поведінці підтверджує ці слова. Часом це клоунство межує з нахабством, як наприклад, те, що він вітав українців з настанням Нового року тоді, коли ціла Україна слухала вітання чинного Президента. Передвиборчої програми цей кандидат не має, тому звернувся до народу, аби той склав йому програму. Певне, це той “народ”, який збирається на 95-му кварталі, слухає не зовсім дотепні, образливі для українців, жарти В. Зеленського на кшталт термос (замість очікуваний кілька століть Томос Вселенського патріярха) і захоплено плеще в долоні. На тому кварталі ігнорують українську мову, що аж ніяк не хвилює присутніх там слухачів-глядачів. Можна тільки припустити, яку програму йому складуть. Коли Зеленський прийшов до ЦВК подавати документи, майже вся комісія наввипередки кинулася до нього брати автографи. Як тут не засумніватися в національній ідентичності прихильників такого шоумена? Кажуть, що в такий спосіб люди задовольняють прагнення до нових облич у політиці, протестують проти одноманітності або, як сказав мені один молодик, голосують “для приколу”. Тут варто згадати дотеп видатного польського поета Юліяна Тувіма: “Не кажи гоп навіть тоді, коли вже перескочив. Спочатку подивись, куди ти вскочив” (переклад Миколи Лукаша). Варто було б замислитися, куди ми через такі прагнення, протести й приколи вскочимо з таким президентом.

Поділісь і насолодись:

📁 Новини редакції

« Пріоритети — рідномовна і багатомовна освіта

Реквієм пам'яті захисників »

Related posts

«Єдинородність»

«Колядка для

Український

несвобода

📅 14.02.2022 🧑 slovo

Прокоментуй!

«Єдинородність» як духовна неспобода

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік Минулотижнева
Всеукраїнська науково-
практична конференція в
Харкові "Освіта України –
30. Здобутки та
перспективи",...

Новини редакції

оркестром»

📅 10.01.2022 🧑 slovo

Прокоментуй!

«Колядка для сопілки з оркестром»

Аліна ХРИЩУК У
Чернівецькій обласній
філармонії імені Дмитра
Гнатюка відбулася
прем'єра поетично-
музичної вистави "Колядка
для сопілки...

Новини редакції

Нас і для Світу

📅 10.01.2022 🧑 slovo

Прокоментуй!

**Український
«Щедрик»: для Нас і
для Світу**

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України У
ці святкові Різдвяні й
Новорічні дні давня
українська Коляда своїм...

Новини редакції

LEAVE A COMMENT

Щоб відправити коментар вам необхідно [авторизуватись](#).**Передплата 2022**

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс – 30617. Сторінка у
каталозі – 66

На 1 місяць: 28 грн 14 коп.

На 3 місяці: 79 грн 42 коп.

На півроку: 152 грн 84 коп.

На 11 місяців: 276 грн 54мкоп.

Copyright © All rights reserved

Proudly powered by WordPress | Theme: SuperMag by Acme Themes